

Kırkpınar

Her ayın beşinde ve yirmisinde çıkar ilmî, içtimaî, edebî mecmua

İçindekiler

Düşündüğümüz	
Kültür teşkilâtlarının inkılâplardaki rolü ve Adana Halkevi	Vedat Sadi
Harp sonu inkılâpları	Ömer Aziz
Beşerin yer yüzünde ilk görünüşü	Hamdi Hakverdi
Mağaralar	Arif Nihat
İngiliz edebiyatında Elizabet devri	Rasim Eroğlu
Avrupada üniversite mezunlarının hali	
Sinema ve Musiki	R. S.
Yeşil sarıklı Arap (Hikâye)	H. H.

Sayı : 1

Yıl : 1

5 İkinci Kânun 1934

Fiatı :

10 Krş.

Kırkpınar

Her ayın beşinde ve yirmisinde çıkar ilmi, içtimai, edebî mecmua

SAYI : 1

5 İKİNCİ KÂNUN 1934

YIL : 1

Düşündüğümüz..

Memleketin her köşesinde, ateşli ve şüphesiz çok verimli bir neşir faaliyetine girişilmiş bulunuyor. Kendisile mukayese edilebilecek vilâyetlere nazaran daha kesif ve daha olgun bir münevver kütlesine malik olan Adana'nın bu sahada uyuşuk davranması, bize, acıklı bir vaziyet olarak görünüyordu. Vakıa, şehirde günlük bir kaç gazete çıkmaktadır; fakat bunların ilmi, içtimai ve edebî bahislere muntazaman hasredebilecekleri sütunları yoktur. Hem, günlük bir gazetenin, - hele zamanımızda - en esaslı iddiası sadece bir "Günlük gazete" olmak, yani aktüaliteyi takip etmektir. Eskiden; biraz ağır başlı, biraz umumî ve afakî mevzular, bu mesleğin çerçevesinde, oyma tezyinatın gördüğü işi görürdü. Asrın hâkim zevki bu sahada da kendisini hissettirmiş olacak ki, artık gazeteler de kendileri için lüzumsuz saydıkları şeyleri bir tarafa bıraktılar ve, sade, kübik çerçevelere rağbet eder oldular!

Adanada, uzun yıllardanberi, ilmi ve içtimai bahisleri ihtiva eder bir mecmua çıkmamaktadır. Bir senedenberi Erkek Lisesi tarafından neşredilmekte olan "Lise Mecmuası", ancak mektep ve talebe muhitini yakından alâkadar edebilecek yazıların neşrine vasıta olabiliyordu. Hudutları, - zarurî olarak - çok dardı. Çukurova muhitinin düşünen, gören, hisseden gençlerine

de yazılarını neşredebilmek imkânı hazırlanmalıydı. Biz, bir arkadaş grubu, toplandık, konuştuk, bu sahada faaliyete geçmeği kararlaştırdık ve işte, bu muhitte bir fikir hareketine önayak olabilmek gayesiyle "Kırkpınar", 1 neşrediyoruz.

Türk inkılâbının tahakkuk eden kısımlarını, her gün biraz daha genişleyen ve tahakkuk eden kültür faaliyetiyle zenginleştirmek ve özlendirmek lâzım. Bunu, en büyüğümüzün ağzından eşittik. Bugünün Türk gençliğine düşen mühim vazife, millî kültürü yaratmak ve onu kuvvetlendirmektir. "Kırkpınar"; her gün biraz daha büyüyecek, biraz daha hamle kazancak olan inkılâp çağlayanına - çok mütevazi şekilde - bir şeyler ilâve edebilirse kendini bahtiyar sayacak.

Kırkpınar

KIRKPINAR

Adananın; kan ve can bahasına kazanılan, yurdun tam istiklâli için ilk müjde olan ve büyük tarihin en manâlı sayfalarından birini teşkil eden kurtuluş bayramını candan kutlular ve ilk olarak böyle uğurlu bir günde ortaya çıktığı için kendini mutlu sayar.

Kültür teşkilâtlarının inkılâplardaki rolü ve Adana Halkevi ...

Inkılâp yapan milletler, onu idame ettirebilmek için ekseriyetlere dayanmak mecburiyetindedirler. Muayyen zümrelere inhisar eden inkılâpların yaşyamadıklarına dair tarihte birçok misaller vardır.

Inkılâbı millete duyurmak için milleti, inkılâbı anlayacak bir seviyeye erdirmek lazımdır. Bu maksada kültür teşkilâtlarıyla varılır. Türk inkılâbında bu mühim vazife bir zamanlar Türkocaklarına tevdi edilmişti. Türk ocaklarının faaliyeti daima mahdut bir sahada kalmış, şehirlere inhisar etmişti. Türkiye nüfusunun pek mühim bir ekseriyetini teşkil eden köylülerimizin — büyük şehirlere pek yakın olan bazıları hariç — bu teşekkülden haberleri bile yoktu.

Nihayet Türk milleti için daha esaslı bir kültür teşkilâtı yapmak lüzumunu hisseden büyüklerimiz Türkocaklarını lağvettikleri zaman, öküzü ile tarlasından, köyü ile köylüsünden başka bir âlemin mevcudiyetini bile bilmiyen Türk köylüsü yine soğanını ekmeğine katık yaptı ve tarlasına giderken her gün düşündüğünden farklı bir şey düşünmedi. Onun için değişen bir şey yoktu ki...

19 - Şubat - 1932. Inkılâbı yaya-
cak, cahalet içindeki köylüyü uyandı-
racak, memleket çocuklarını bağrında
toplayacak bir teşekkülün temelleri
atıldı: Halkevleri açıldı.

Halkevleri Türkocaklarının başa-
ramadığı büyük bir vazifeyi omuzla-
rına aldı.

Memleketin başka taraflarındaki
halkevlerinin neler yaptığını iyice bi-
lemiyorum. Bunlar hakkındaki bilgiriş
gazete malûmatı olmaktan kurtulamaz.
Fakat Adana Halkevinin açılma me-

rasiminden bugüne kadar olan faaliye-
tini, bütün memleket çocukları gibi,
büyük bir dikkat ve alâka ile takip
ettim.

Hazırlıklarla geçmiş olması icabe-
den uzun bir hareketsizlikten sonra
şubelerin reis ve azalıkları için inti-
haplar yapıldı. Bu intihaplar halkı
okadar alâkadar etmişti ki halkevinin
salonu müntahiplere kâfi gelmiyordu.
Hele intihaba iştirâk edenler arasında
köylülerimizin bulunması beni çok
memnun etmişti.

Her şube faaliyete geçti. Konfe-
ranslar, müsamereler verildi. Kurslar
açıldı, fakir mekteplilere yemek ve
yatak verildi, şehre gelen köylülerin
işlerini takip için bir müracaat bürosu
açıldı, hatta cümhuriyet bayramında
bir de risale neşredildi.

İşte Adana halkevinin hemen bir
seneye yaklaşan mesaisinin bilançosu.
Fakat Adana halkevinin bütün faali-
yetleri Türkocaklarının müsmir netice
vermeyen çalışma sisteminden çokta
farklı değildir.

Halkevi salonunda verilen müsa-
mereye, Namık Kemal mektebindeki
kursu, hatta Melekgirmez kahvesindeki
konferansa kaç köylü gelebilir? Ve
ömründe ilk defa konferans dinleyen
bu köylü bir saatin nihayetinde kah-
veden çıkarken ne gibi yeni bilgiler
kazanmıştır? Bir kaç gün sonra köyü-
ne giderken öğrendiklerinden ne ka-
darı aklında kalmıştır?...

Biz hars teşkilâtımıza Almanyanın
yahut İtalyanın teşkilâtını örnek alır-
sak hiç bir zaman onların aldığı ne-
ticeyi elde edemeyiz. Çünkü bu mem-
leketlerde nüfusun tevezzüü, ve ilim
seviyesile Türkiyede nüfusun tevezzüü
vs ilim seviyesi birbirinden çok fark-
lıdır. Bizde halkın mühim bir kısmı

Harp Sonu İnkılâpları..

İnsanlar. zaman zaman büyük hayat hamleleri yapmışlardır. Bunlar, ekseriyetle beşer tarihinin büyük dönüm noktalarıdır. Cemiyetlerin yeni müesseseler kurarak yükselmek için yaptıkları ve ihtiyaç duydukları bu hareketlerdir ki ; inkılâp ismini alırlar.

İnkılâplar, bir cemiyette veya cemiyetlerde uzun asırlar biriken haksızlıklara, kıymetsizliklere karşı toplanan kinlerin, ihtirasların anî ve şedit hamleleridir. Bunların sebepleri; uzun asırlar insanlara hakikaten ve filen tek cepheli müsbet neticeler vermiş rejimlerin devamî esnasında doğmuş ve mütemadiyen büyüyerek yratabilen bir kudret haline geldiği vakit yaratan ve bir sahada baş olan kuvvetle köylerde yaşar ve ancak yüzde dokuz okumak yazmak bilir. Halbuki bu nisbetler Almanyada olsun, İtalyada olsun bizden kat kat yüksektir.

Yukarıdaki misaldan pekâla anlaşılıyor ki : Adana Halkevi bu sistem dahilinde daha yüzlerce sene çalışma Adana köylüsünü tenvir edemez. Ve eger bir gün, mülga Türkocağı gibi, Adana halkevinin kapısına da vazifesini yapamadığı için bir kilit takılacak olursa Adana köylüsü her günkü gibi soğanını ekmeğine katık yapacak, ve tarlasına giderken her gün düşündüğünden farklı bir şey düşünmeyecektir.

Adana halkevi bugünkü vaziyetile karanlıklar içinde ancak kendi varlığını hissettirebilecek kadar ışık veren bir lambaya benziyor. Biz, şehirliler onu daima arar ve buluruz. Fakat Türk milletinin mühim bir ekseriyetini teşkil eden köylümüz bu ışığı bulamıyor. Bu ışık köylümüzün yuvasına kadar gidip onu aydınlatmalıdır. Türk inkılâbının selameti buna bağlıdır.

VEDAT SADI

rin mecmuudur. Birbirini doğoran ve besleyen hadiseler zincirinin bir kuvvet halinde meydana gelebileceği son dolgunluk devrinde bir Baş görünür. Bu, cemiyetin maddî ve mavevî varlığında duyulan ve yapılmak istenilen inkılâbî, en iyi duyan ve anlayan inkılâpçı varlık veya varlıklardır. Bunlara; tarihin bugüne kadar adlandırdığı şekilde "İnkılâpçı şef veya şefler" denilir..

Harp sonu dünyası inkılâplar ve şeflerle doldu. Yeni yollarda yürüyenler ve yürütenlerin bir kısmı adlanmıştı. Bunlar, haksızlıkları, kıymetsizlikleri ve biriken kinleri yok ettiklerini tahmin edenlerdir. Bir kısım beşeriyetin yaratmakta olduğu hareketler ve bunları idare edenler henüz adlanmamışlardır. Bunlar, istediklerini duyan, fakat yaratmak kudretini henüz kazanmamış olan kütlelerdir.

İster adlanmış inkılâplar ve şefler, ister adlanmamış namzet inkılâplar ve namzet inkılâpçılar hakkında henüz kat'î bir söz söylenmemiştir. Hiç şüphe yoktur ki, kat'î hüküm hemen de verilmeyecektir. Beşeriyetin büyük bir kısmı, tipiye tutularak yolunu kaybetmişlere benzer bir şaşkınlıkla çırpınmakta, diğeri vaziyetin ne şekil alacağını uzaktan seyretmektedir.

Harp sonu inkılâpları ve inkılâpçıları hakkında ise, çok yazılan sözler olabilir, Bütün bağırmalara rağmen verilen kararlar, netice olarak öne sürülen hükümler, köklerini uzun bir maziden alan inkılâpların derin mânaları ve geniş olan sebeplerini izah etmekten uzaktırları Garpte ve şarkta yapılan, çok muhtemel ki yarın başka yerlerde görülmesi mümkün olan bu büyük inkılâpların; uzun bir maziye dayanan derin sebepleri ve kuvvetli mânaları hakkında ileriye sürülen fikirler, inkılâbî yapmış diye zikredilen

bir takım büyük adam adlarının mütemadi tekerrürü ve çok bağırarak söylenmesinden ibarettir. Halbuki Avrupa ve Asya heyeti içtimaiyesinde görülen büyük inkılaplar; bu kütlelerin asırlara sığan yaşama devirlerinde istibdat, tam veya yarım müstemlekecilikle tek taraflı kazanç yolunun doğurduğu haksızlıklara, kıymetsizliklere karşı müşterek hareketleridir ki, her fert gibi bu büyük adamlar da, cemiyetin kendilerine verdiği vazifeyi sadece mükemmel yapmışlardır. Takdire layıktırlar. Fakat tarih nazarında, bilhassa yeni bir gözlükle insanlara bakan tarih önünde takdise lâyık değildirler. Şunu da unutmamalıdır ki, takdis edenler, takdis edilenden ziyade kendilerini düşünenlerdir. Kıraldan ziyade kiral taraftarı görünenler gibi. Mamafih, kuvvetli temeller atarak maziden ve bilhassa istikbalden korkmayacak kadar esaslı tedbirler almak ve "Az söz çok iş" yapmakla meşgul; yeni heyecanlarla kurtuluş ve yükseliş yollarında yürüyen bugünkü inkılâpçı cemiyetler; kendilerini yürüten ve yollarını aydınlatan şefleri takdis etmekte hak kazanabilirler. Bu inkılâplarla sağlam temellere dayanması icabeden istikbal cemiyetinin bitaraf ve akla dayanan hükmü; inkılâpçı şefler ve inkılâpçı cemiyetler hakkında en doğru kararı vereceklerdir.

Unutmamalıdır ki, bugünkü inkılâpçı şefler ve inkılâp yapmış cemiyetlerden evvel, tarih inkılâp yapmış cemiyetler ve bunlara baş olan şeflerin nümunelerile doludur. Vaktiyle hatasız ve ilahî bir varlıkla tavsif edilen devlet rejimlerinin; hayatî devirlerinde işledikleri büyük hatalarla, kıymet verilen kıymetsizliklere karşı cemiyetlerin nasıl ihtilâller ve inkılâplarla yeni müesseseler kurduklarını bugünküler unutmamışlardır. Şurası bir hakikattir ki, cemiyetten kazanılmış malumatlarla beraber meziyetleri inkâr edilmeyen inkılâkçı büyük şefler; tarihin

malûm inkılâp ve ihtilâllerini yaratmamışlardır. Vaşington, Amerika ihtilâl ve inkılâbını yaratmadı. Belki yeni dünyanın yeni bir seciyye ve yeni bir şahsiyet olarak ortaya çıkardığı Amerikalıların, İngiliz kapitalizmine karşı çıkardıkları ihtilâl Vaşingtonu doğurdu. Danton, Robespiyer, Mirabo, Fransız ihtilâl ve inkılâbını yaratmadılar. Bu adamları, Fransız ihtilâli doğurdu. Fransızlarca — mahiyet ve kıymeti bugünkü milliyetperver Fransız gençliği tarafından bilinmekle beraber — milli bir kahraman addedilen Napilyonun rolü malûmdur. Napilyon ihtilâlcı Fransız ordusunu yaratmadı. Yeni inkılâp ve ihtilâl heyecanile coşan muzaffer Fransız ordusu Napilyonu doğurdu. Bunlardan mada tarih, cemiyetlerin; muhtelif ve müsait zamanlarında yaptıkları inkılâpların başına geçmiş ve zamanlarında lüzumundan fazla ilahileştirilen kahramanlar ve şeflerle doludur.

Harp sonu inkılâplarına takaddüm eden inkılâpların, bir çok hususlarda harp sonu inkılâplarından ayrılan ehemmiyetli noktaları vardır. Bu vaziyetlerin en şayanı dikkati; inkılâba vasıta olan ihtilalla inkılâbın heyecanlı demlerinde beşeriyetin en doğruyu bulmak için haykıran sesini ve herkesin kendini, kendi arzu ve fikrlerini bulabileceği inkılâp fikriyatını muntazam bir sistem altına alan "inkılâp filozoflarına" malik olmasındadır. Harp sonu inkılâplarında görülen en mühim noksan, yapılan inkılâpların neden ve niçin olduğunu, ne yapmak ve nasıl olmak istediğini anlatan hemen hiç bir fikir sisteminin ortaya atılmamış olmasıdır. En doğru ve en çok söylenilen şeyler, ya şeflerin isimleri etrafındaki methiyelerdir; yahut inkılâbı doğuran ve inkılâba vasıta olan ihtilâlin hikâyesidir. Bu vaziyetin izah şekli; ya inkılâp yapmış cemiyetlerin eski cemiyetten kalmış ahlak bozukluklarından riyakârlık yaratmak ilh...

115
30
75
35
40

Beşerin yer yüzünde ilk görünüşü..

Beşerin yer yüzünde ilk görünüşünü tetkik etmek isteyenlerin karşısına derhal şu sual çıkmaktadır : İnsan, Primatların (Maymunları, ve bazı âlimlere nazaran insanı da ihtiva eden canlı sınıfı) teşkil ettiği şecerede, yeni ve müstakil, başlı başına bir dal mıdır, yoksa, onu diğer dallardan her hangi birine mi raptetmek lâzımdır ?

Bugüne kadar, Primatlarla insanlar arasında kat'i olarak tayin edilmiş bulunan münasebetler, şekle (Morphologique) ve zamana (Chronologique) ait münasebetlerdir. Tam bir şecere meselesi mevzuubahs olunca, ancak faraziye ile iktifa edilmekte, ondan öteye geçilememektedir. İnsanın; daha umumî olan bir canlı nevinden gelmiş olduğu düşünülünce, muhtelif âlimler, - İnsan neslinin Primatlar şeceresinde nisbeten daha eski veya daha yeni bir dala raptedilişine göre - ortaya belli başlı dört iddia atmaktadırlar ; Bu âlimleri dört gurupta toplayabiliriz :

- 1) İnsanları, maymunların orangutan nevinden geliyor sayanlar ;
- 2) İnsanları, Avrupa (Eski dün-

gibi hareketler sayesinde kazanan; bu sayede şahsî menfaatlarını umumun menfaatından üstün tutan ve hakikî inkilâpçı büyük şeflerin etrafında liyakatsizce yer tutmuş adamların gölgelerinden doğmaktadır. Yahut yepılan inkilâpların esaslarını; herkesin kendi inkilâpçı arzu ve fikirlerini bulabileceği bir fikir sistemi halinde tedvin edecek kabiliyette münevver bir inkilâpçı zümresine sahip olmamasındandır. En son bir vaziyet kalıyor : Yıkılan eski müesseseler yerine, inkilâp müesseselerini kuramamaktan doğan bir endişe ile; "devlet otoritesi,, "şef sözü,, "inkilâp düsturu,, gibi müphem bazı kaidelerle tazyik edilen inkilâpçı münevver zümrenin serbestçe "demek iste-

ya) maymunları nevinden geliyor sayanlar ;

3) İnsanları, Amerika (Yeni dünya) maymunları nevinden geliyor sayanlar ;

4) Nihayet, insanları ; Tarsidêlerden, yani; arka ayakları uzun ve insana benzer bir cins memeliden inme zannedenler.

Esasen; tabiiyecilerden bir çokları da bu mesele önünde tereddüde düşmekte ve ekseriya, yukarıya yazdığımız şu dört esaslı telakkinin muayyen konbinezonlarından meydana gelen her hangi bir fikre bağlanmaktadır.

Hal şekillerinin bu derece çok olmasının sebebi gayet basittir : Çünkü, daima aynı düşünce vetiresi, aynı usul takip olunmaktadır. Meselâ, âlimlerden her hangi biri, insanla muhtelif Primatları mukayese etmek isterken, dışların teşekkülâtını nazarı itibara almaktadır. Bir diğeri, kafa tasının, bir başkası çene kemiklerinin vaziyetini gözetmekte ve onu faraziyesi için esas yapmaktadır. Bittabi; ehemmiyetle na-

diğini diyemediğinden,, dir. Yalnız şurası bir hakikattir ki , inkılap yapmış cemiyetlerin ve bunların münevver inkilâpçı gençliğinin en yüksek gayesi; kendi " En büyük varlığının , yaptığı inkilâbın esaslarını kuvvetlendirmeğe çalışmak ve bu sahada büyük bir kısım beşeriyete mürebbi olmak şerefini kazanmaktır. Şüphe yoktur ki ; her Türk milliyetperver inkilâpçı gencinin düşündüğü en büyük gaye de, insanlık tarihindeki yüksek mevkiini tekrar elde etmek ve tam yahut yarım esir şark milletleri için millî bir kurtuluş misali teşkil eden küçük Asya Türk inkilâbının fikirlerini kuvvetlendirmek ve yaymaktır.

ÖMER AZIZ

zarı dikkate alınan hâkim karakterin nevine göre netice de değişmektedir. Mamafih şu noktayı kaydetmek lâzımdır : Karakterlerin heyeti umumiyesi nazarı itibara alındığı zaman, insan, bütün primat nevelerile çok sıkı bir yakınlık göstermektedir. Hatta, bazan, insanın: aşağı tabakadaki maymunlarla olan benzerliği, orangotanlarla olan benzerliğine nazaran çok daha barizdir.

Fakat, aceba, insanın, ilk olarak nerede ve ne zaman ortaya çıktığını söylemek mümkün müdür ? Bu noktalara daha esaslı şekilde cevap vermeden evvel şunu derhal kaydetmek isteriz : İlimizin verdiği malûmata nazaran, insanın yer yüzünde ilk görünüşü, müsbet olarak, dördüncü devirden itibaren başlamaktadır. Hem; dördüncü devrin de ortalarında veya sonunda değil, üçüncü devirden henüz ayrılır gibi olduğu bir noktada, ona karışır gibi görüldüğü bir zamanda.

Eskiden, kâfi derecede vüsuku haiz malûmatın mevcut olamamasından, bu devirdeki insanın hakikaten insan mı, yoksa bir (İnsanadan - önce — Pré-homme) mı olduğu düşünülür dururdu. Bu suale cevap verebilmek imkânsızdı. Halbuki bu hususun bilinmesi çok büyük bir ehemmiyeti haizdi. Hayatı, hamleli bir oluşla izaheden Fransız filozofu Bergson, meseleyi halle çalıştı : İnsan, insan olarak mevcuttur, insan olmadığı zaman, başka hayatı, başka kabiliyeti haiz başka bir mevcuttur.

Malumdur ki, üçüncü devirden dördüncü devre geçiş, - şüphesiz birbirleriyle çok yakından münasebettar olan - ehemmiyetli bir takım jeolojik ve paleontolojik (Müstahaselere ait) hadiseler meydana getirdi. Bir defa; sebebi bilinemeyen bir cumudiyeler devri serisi başladı. Sonra; her halde iklim değişiklikleri yüzünden, cenup ve şark istikametlerinden Avrupaya hayvan muhaceretleri başladı. Tabii

devirlerin, birbirlerinden, kat'î şekilde, âdeta bıçakla kesilmiş gibi ayrıldıklarını düşünmek çok çocukca bir tasavvur olur. Bunların birinden ötekine geçiş, hep gayri mahsus bir temadi gösterir. Cumudiyeler devri, daha Pliosen den itibaren başlamış bulunuyordu. Eski ve orta dördüncü devirde, hayvan muhaceretleri halâ devam etmekte idi. İşte, insanın yer yüzünde ilk görünüşünün, iki donma hadisesi arasındaki bu zamanda vuku bulduğu kuvvetle memuldur. Âlimlerden bir kısmı, insanın zuhurunu, cumudiyeler arasındaki bu merhalelerin sonuncusuna, bazıları da bu merhalelerin birincisine atfetmektedirler. Bittabi, bu ikincilerin noktai nazarı kabul edildiği takdirde, beşerin yer yüzündeki kıdemi biraz daha artmaktadır !

Beşeriyetin yer yüzünde ilk defa ne zaman görüldüğünü böylece tesbit ettikten sonra, şimdi, daha mühim olan ikinci noktaya, yani, beşerin, ilk defa olarak yer yüzünün neresinde görüldüğü meselesine geliyoruz :

İlk insan nerede zuhur etmiştir ? Bu hususun tetkikine girilirken de eldeki vesikaların ne kadar kifayetsiz ve bize kat'î bir cevap tedarik edebilmekten ne kadar uzak olduğu hemen farkedilir. Mevcudiyetlerine çok ihtimal verilen, fakat, hiç olmazsa istikametleri, tam manasiyle malum olmıyan bir çok muhaceretler meseleyi iyiden karıştırmaktadır. Hem; aceba beşerin menşei olarak tek bir merkez gösterebilir miyiz, yoksa insanlar bir kaç veya bir çok merkezlerden mi türeyip üremişlerdir ?

Bugün, bu husus; antropolojik tetkiklerin ve her türlü ilmi taharrilerin temin ettikleri malûmata dayanılarak araştırılınca şu hakikatlere ulaşılmaktadır :

Şimalî veya cenubî Amerikayı beşeriyetin ilk türediği yer olarak göstermek, garp âleminin bir fantazi-

sinden başka hiç bir şey ifade etmez. Çünkü : ilimce, primatların meydana çıktığı ilk devir olarak işaret olunan devirde ve yüksek Eosen devrinde, şimalî Amerikada Primat namına hiç bir şey yoktur. Cenubî Amerikaya gelince; orada inkişaf etmiş olan Primat nevi, münhasıran, Plotyrrhinien'lerin bir dalıdır ve insan neslinin Primatların bu nevinden inmiş olamıyacağı hakikati bugün ilmen isbat edilmiş bulunuyor.

Amerikayı böylece bertaraf ettikten sonra, elde, Avrupa, Afrika ve ~~Amerika~~ ^{Asya} kalıyor. Bu kıtaların hangisi beşeriyetin ilk beşiği olmuştur ?

Avrupa; dünyada insanın ilk zühur ettiği yer olamaz. Çünkü : Avrupa, Asya kıtasının bir temadisinden, bir ulamasından başka bir şey değildir. Her türlü tetkikler, bu kıtaya başka taraflardan insan sellerinin gelip yayılmış olduğunu göstermektedir. Avrupa; ne insan neslinin, ne de memelilerden diğer her hangi birinin mütemadî inkişafına sahne olmuş değildir. Esasen, T. T. T. C. nin, araştırmaları neticesinde elde ettiği yeni vesikalar da bu hakikati tamamilen ortaya çıkarmaktadır.

Gelelim Afrikaya : Bu kıtanın mahiyeti hakkında bilinen şeylerin henüz pek esaslı olmaması, bu hususta kat'î bir şey söylenilmesine imkân vermemektedir. Şu varki; coğrafi vaziyetinin hususiyeti ve, oralarda elde edilen fosillerin şekli, Afrikanın beşere ilk menşe olabilmesine müsait görünmemektedir. J. de Morgan; binlerce sene evvel Asyadan söken ilk şafakın, Dicle ve Fırat vadilerinden Nile ne şekilde indiğini kaydederken, beşeri-

yetin ilk beşiğinin Afrika olamıyacağını işaret etmiş bulunmuyor mu ?

Nihayet, elde, kala kala, Asya kıtası kalmaktadır. Ve bugünün ilmî hakikatleri de, bize, hep, ilk insanın Asyada görünmüş olduğunu bildirmektedir. Âlimler, Asyayı, büyük bir hayat laboratuvarı telakki etmektedirler; Yüksek Primatların menşei orasıdır.

*
**

Şu küçük tetkiki bitirmeden evvel işaret etmek isteriz ki ; insan, nesli olarak gösterilen hayvan cinslerinden, tedricî ve batî bir tekâmülle ayrılmış değildir. İnsan nevinin, kendisine cet olarak kaydedilen canlı silsilesinden, adeta hayati bir sıçrayış, hayati bir hamle ile çok erkenden ayrılıp istiklâlini kazanmış olduğunu düşünmek hakikate çok daha uygundur. Zaten, paleontolojik tetkikler de; izine ve eserine ilk tesadüf edilen insana *İnsan* halinde tesadüf edildiği neticesine varmaktadırlar. Mazide olduğu gibi bugün de, insan, primatlar arasında, münferit ve orangotanlardan derin bir uçurumla ayrılmış vaziyette görünmektedir. (*)

Hamdi HAKVERDİ

- (*) Bu yazı için istifade edilen eserler :
J. de Morgan : L' humanité préhistorique.
E. le Roy : Les origines humaines et l' évolution de l' intelligence.
H. Bergson : L' évolution créatrice.

MAĞARALAR..

Kemalettin Hulûsi'ye:

Lübnanın yüksek bir yerinde üç mağara sıralanmıştı. Burası tozlu zeytinliklerin, yeşil bağların başladığı yerlerden çok uzaktaydı. Buraları, çiftçiler, bağcılar bilmez, yalnız çobanlarla bir kaç münzevî bilirdi.

Türkler olsaydılar buralara Üçmağaralar, yahut Sırakovuklar derlerdi: Beşkavaklar, Sıraselviler gibi, Kırkpınar gibi. Lübnanlı çobanlar ise Garü Süleyman, Gar Yesu, Megaretü Yusüf ve hepsine birden Megaratül'enbiya dediler. Günün birinde çok uzaklardan gelen bir kaç çoban mağaralardan birine Kehfü Muhammet dedi. Fakat hepsinin birden adı Megaratül'enbiya kaldı.

Çobanlarla münzevîler oralara peygamberlerin indiğini söylerlerdi; derlerdi ki :

— Davut bir çoban kıyafetinde iner. Süleyman maiyyeti kalabalık bir padişah gibi iner. O peygamberlerin en haşmetlisidir. Allahın haşmetini dünyada o temsil eder. Adaletini Muhammet, merhametini İsa, gadabını Nuh temsil etmektedir. Allahın gadabını, bir peygamber olmadığı halde, biraz da Ali temsil eder, fakat her zaman görünmez.

Süleyman maiyyeti kalabalık bir padişah gibi iner. Bazan Belkis te beraberdir. İkisinin maiyyeti Lübna sığmaz. Nuh Finikeli bir gemici kıyafetinde iner. Güvercinleri başında daireler çizerek uçmaktadır. Nuh kaşlarını çatar, der ki :

— Kendi elimle dördüncü bir mağara oyacağım. Eğer torunlarım ona Garü Nuh demezlerse bir daha yer yüzüne inmiyeceğim.

Âdem yalnız iner, her defasında yanındakilere Havvanın ihtiyarlığından şikâyet eder. İsa nedense bir Romalı

gibi iner. Fakat ona en çok yakışan kıyafet budur. Yanında bir havari peygamberinin merhamet dağarcığını taşır. Musanın başında iki kısa boynuz vardır. Biraz insanların, biraz hayvanların, biraz ilâhların heybetini taşıyan Musadır o. Davut, kendisinden Mezanir istedikleri zaman gülerək :

— Şurada bir çoban var, onu dinleyiniz, der ve ilâve eder :

— Onun adı da Davuttur.

Süleyman Abbasi halifelerinin kıyafetinde iner. Maiyyeti mağaralara sığmaz. Muhammet her defasında bir çöl yolcusu kıyafetinde ve düşüncelidir. Bazan yanında Ayşe bulunur, dalgındırlar, tatlı tatlı konuşarak kafilenin arkasından giderler. Onların da arkasından bir deve yükü adalet gelir.

Lübnan kızları Yusüfe çok düşkündürler. Onun ineceği günü bilmezler, fakat haftayı ve ayı çok iyi bilirler, yolunu beklerler. Buna kızarak Yusüfün yolunu kesmek için Lübnan geçitlerinde pusu kuran delikanlı çobanlar vardır. Peygamberler Lübnan akşamlarının durgunluğunda "Elâ Yusüfe," diye başlıyan ince sesli sevgi türküleri duyarlar.

Süleyman bir eliyle işaretler yaparak Muhammede, İsayı, öbür peygamberlere ve Ayşeye dokuzuncu Kantiği okur. Muhammet :

— Onuncusunu da isteriz der. Ve Ayşenin yüzüne bakar :

— Değilmi Ayşe ?

Ayşe başını çevirerek dup duru sesiyle :

— Onbirincisini de, onbirincisini de. Diye seslenir. Ve Süleyman onikincisini vadeder.

— Fakat, der, ondan ötesini söylemeğe mezun değilim. Benim bırak-

Bir Doğuş..

İngiliz Edebiyatında Elizabet Devri

Ferdin faaliyette bulunabilmesi için içinden veya dışından bir takım kamçılara, münebbihlere ihtiyacı vardır. Dışından gelen münebbihler arasında, bilhassa korku, ferdi harekete getirmesi itibariyle en büyük bir münebbihtir. Korkudan doğan faaliyetler arasında ilkin : Ürkmek, saklanmak, kaçmak... Ve bunları takiben müdafaa; nihayet tecavüz ve hücum gelir. Ve yine korkunun doğurduğu faaliyetler arasında aczi ve zavalılığı ifade eden bir takım tezahürler daha vardır : Sığınmak, teslim olmak, yalvarmak...

Fertlerden teşekkül etmiş olan büyük, küçük kütleler ve cemiyetler de böyledir. Bütün tarihi vak'alar bunun şahidi olduğu gibi bugün de böyledir.

1400 tarihi... Avrupa derin bir uykuda... Sinirler gevşemiş; dimağlar işlemekten kesilmiş ; zifiri karanlık ; kimse burnundan ötesini göremiyor. Yalnız bir iki siyah elbiseli karanlıkta dolaşiyor.

Biraz daha şarka yürüyünüz. Tatığım yerden başkası başlayacak; büyük irade öyle istedi.

Peygamberler kafilesi akşam üzeri Lübnan yamaçlarından aşağı iner, gecenin içinde kaybolur. Ozaman üç mağara birleşir, bir tek mağara kalır. Lübnanlılar onlara Megaratül'enbiya ve her birine ayrı ayrı Garü Yusüf, Gar Süleyman, Kehfü Muhammet derler. Eğer Lübnana bir gün Türk çobanlarının yolu düşerse mağaralara Sıramağaralar diyecekler ve geceleyin oraları mavi ışıkların aydınlattığını söyleyecekler. Yolunda bir çam dikili, tavanından beyaz damla taşları sarkan en güzel mağarayı (Oğan) a ayıracaklar.

Arif Nihat

biatın, kendisi için özene bezene yaptığı evinde; yeşille mavinin öpüştüğü yerde; bir şehir... Gecelerden ziyade gündüz uyuyan insanlar... Karanlık dar sokaklar... Tek gezen yok; bıyıklı bıyiksız çiftler; ağaç altlarında hayatletler..., Duvar diplerinde, yeşillikler ve mavilikler üzerinde müteharrik mezar taşları...

Tan yeri ağarmış; tabiatın ağabeyi uyanmış, billur dereden yüzünü yıkıyor.

Yüksek bir yer ; kesik kesik, boğuk boğuk bir inilti... Çan: ileriye görüyormuş gibi, yaklaşan felâketin matemini tutuyor.

53 yıl geçti. Müthiş bir kırbaç şakırtısı ile uyanan bir sersem... Roma şark imperatorluğu... Sesin geldiği tarafı arıyorken önünü göremiyor; levis ve riya çukurunu dolduruyor.

1453 Tarihinde şaklayan bu kamçının sesine uyanan ve korkarak kaçan katran kıyafetli iki kişi... İki papas... Koltuklarında haçlı kitaplar... Birisi Akdenizin, diğeri Okyanosun beyaz köpüklü dalgalarına selâm veren Alpların yeşil ormanlarını kara yılan gibi geçiyor; birisi (Po) vadisini arkasında bırakarak (Tiber) kıyılarında; diğeri (Alsas) a selâm vererek (Sen) kıyılarında soluk alıyor.

Yüzlerce senedir sessiz ve durğun akan bu iki nehri bulandıran bu yabancıların kim olduğunu anlamağa gelen halka, parmaklarile şark tarafını göstererek bağırıyorlar :

— Geliyorlar...

İşte bu bağrışın ilk aksisedası İtalya üniversitesinin duvarlarından geri dönerek, yayıla yayıla Rönesansı, müteakip asırlardaki Avrupa medeni-

yetini ve bugünkü cihan medeniyetini doğurmuştur.

* *

Asırlardı eski Roma ve Yunan düşünüş ve bilgileri Avrupada unutulmuştu. Biz İstanbulu zaptettikten sonra orada tahsilde bulunan talebeden bir kaçı, eski Roma ve Latin üstadlarının el yazılarını alarak, garbî Avrupa şehirlerine ve bilhassa İtalyaya gitmişlerdi. İstanbulun zaptından doğan ilk aksülamel İtalya üniversitelerinin çoğalmasile kendini göstermiş; çok geçmeden klasik şiir ve felsefe ışığı yeniden taze dimağlarda yanmağa başlamış ve Rönesans doğmuştur.

* *

Fakat bu, cihanı sarsacak kadar kudretli, kamçı kutuplara yakın yaşayan İngilizlerin soğuk kanlarını harekete getirmeğe kâfi gelmedi; ancak belli belirsiz bir kıvılcıktan sezilir gibi olmuştu. Memlekete rönesans ve reform geldi; aradan bir asır geçtiği halde İngiltereye ne büyük bir muharrir ve ne de hassas bir şair getiremedi. Hatta (Elizabeth) in saltanatının ilk otuz senesi zarfında edebî denecek hiç bir ehemmiyetli eser meydana gelmemişti.

Amerikanın keşfi ile başlayan Koloni siyaseti İngiltereye de bu nimetlerden istifade etmek fırsatını vermiş, o da diğer milletlerin kervanına karışmıştı. Fakat İngiltere bu sahada at oynatabilmek için tamamilen serbest değildi. Denizlerin hakimiyeti için İspanya ile aralarında gerginlik vardı. Ve yine Elizabethin saltanatının ortalarına doğru protestan İngiltere ve katolik İspanya arasında vukua gelen dinî bir ihtilâf aradaki pamuk ipliğini de koparmış, harp başlamıştı.

İspanya (Armada) adıyla anılan meşhur donanmasını techiz ederek şimal düşmanına saldırmış, fakat tabiatın de yardımıyla mağlup olmuştu.

* *

(*) 1588 Temmuz 21... İngiltere bu zaferle denizlerin hakimi olmuştu. İşte bu muzafferiyeti müteakiptir ki kendisini bir millet olarak idrâk etmiş ve hakikî milli hüviyetini ve benliğini bu devirde, Elizabethin saltanatının son yıllarında, bulmuştu. Rönesansın başlanğıcındanberi bir asır geçtiği halde milli hiç bir şair yetiştiremeyen bu millet (Armada) nın mağlubiyetiyle beraber yeni bir volkan gibi birdenbire Spenser ve Çapmen'in şiirleri Huker, Sidney ve Beykın'ın nesirleri, Marlov, Şeykispir ve Ben Conson'un dramları hep bir ağızdan aynı ateşin ve milli teranelerle milli İngiliz karakterini damgaladılar.

İngiliz edebiyat tarihinin en parlak bir devri olan (Elizabeth) devrinin bu vatanperver ve milli karakterinden başka belli başlı hususiyetleri de taze bir duygu ile coşan gençliği, romantik ruhu, yer ve gök hakkında yeni ve candan alâkasıdır.

Spenserin ideal güzelliği, Marlovun mübaleğaları, Şeykispirin tarihî piyeslerinin nihayetsiz zevki; ve sayısız lirik şiirlerin terennüm ettiği romantik aşk... Bütün bunlar beşerî varlığın kahramanlık serküzestlerinin baharını, gençliğini ve sururunu hep bir ağızdan okuyordu.

Elizabeth devri edebiyatında görülen bu romantik sevginin mahiyeti de, milli ilcadan maada, daha üç âmilin ilhamkâr tesiri altında kalması vakala-riyle izah edilebilir :

1 — Eski Yunan ve Roma kılasiklerinin yeniden meydana çıkması.

2 — Tabii ve fiziki ilimlere karşı duyulan alâka, ki başta Beykın gelmek üzere daha bir çoklarının muhayyelesini tahrik etmiştir; fakat bu, ilmî olmaksızın ziyade romantikti; ve tabii hadiselerden eksir gibi hayalî ve yahut kimya taşı gibi her şeyi altuna tahvil

(*) English and American Literature Long

Avrupada üniversite mezunlarının hali.

Son günlerde Fransa Millî Talebe Birliği umumî kâtibi Claude Bellanger tarafından yazılan bir makaleyi, Avrupada Üniversite mezunu gençlerin düçar oldukları mahrumiyet ve imkânsızlıkları göstermesi itibariyle, dikkate değer bulduk ve tercüme ettik :

Sevimsiz bir hadise. Üniversite-lerde, yüksek mekteplerde, şimdiye kadar görülmemiş bir talebe kalabalığı var. Her sene, uzun uzadıya tahsilden sonra, bir çok delikanlılar buralardan diploma alarak çıkıyorlar. Bir çok meşakkatler bahasına, hayata kâfi derecede hazırlandıklarını sanan bu gençler, birden, ellerindeki parşömenlerin hiç bir işe yaramadığını görüyorlar. Boş yer yok. Kendilerinden daha evvel bekleyenler var. Bir işe girmek istiyorlar. Onlara :

— Üç seneye, belki de dört seneye kadar !

Deniliyor. Kendilerini tehdit eden eden garibelerdi.

3 — Okyanosun ötesinde servet, güzellik; cesur ruhlar için ölçsüz fırsatlarla dolu Yeni Dünyanın keşfi.

* * *

Ruhiyatçı korkuyu : “ Ferdin varlığını muhafaza için tedafü bir heyecan veya bir buhran „ diye tarif eder. Belki bu, fert için doğru olabilir. Fakat cemiyetler için yalnız tedafü kalmaktan, geçici bir buhran olmaktan çok daha ilerdedir; sürükleyicidir ve yaratıcıdır.

Daha ileriye giderek diyeceğiz ki: Beşeriyeti bugünkü medenî seviyesine kadar yükselten en büyük âmil “ Korku „ olmuştur.

İşte İngilizleri de — karşılarında bir daha Armada ve Armada gibi armadalar görmemek için — kamçılayan korku, millî meş’âlesinin ışığında, parmağıyle ebediyetin ufkunu göstererek vakur sesiyle haykırdı :

— Ebediyete kadar korkunuz...

Rasim Eroğlu

vaziyeti önceden haber vermişler miydi ? Serbest ve fennî mesleklerin le-balebep dolu olduğunu önceden ima etmişler miydi ? Bu zahmeti kim ihtiyar edecekti ! Bununla beraber, bugünkü hercü merç uzun yıllardanberi hazırlanmakta idi. Rakamlar, bunu kolayca ispat ederler : Yüksek tahsil talebesinin miktarı 1926 da 49,000 ; 1929 da 62,000; 1932 de 73,000 di. Ve, bu çok sür’atli artış, tam, her türlü güçlüklerin yığıldığını, gitgide daha tehlikeli ve daha tahammülsüz bir hal aldığı zamanda meydana geliyordu.

Şüphesiz, daha 1928 den itibaren, millî talebe birliği tehlikeyi farketmişti. Meslekî vaziyetin düzeltilmesi yolunda verilen muhtelif raporlar, ortaya bir çok deliller ve istatistikler koymak suretiyle, alâkadarları tehlikeden haberdar etmeğe başlanmıştı. Fakat, bu tatsız basiretkârlıklar hüsnü kabul görebilir miydi ? Kimse onları anlamak istemiyordu . Şimdi anlıyorlar, ama iş işten geçtikten sonra..

Mamafih ; talebelerin teşebbüsü, resmen ele alındı. Maaarîf nazırı M. de Monzie, bu husus için, üniversiteye ait istatistik bürosunu ihdas etti. Her an, muhtelif meslek üniversite ve talebeleri hakkında, mevcut veya ileride meydana gelecek açıklar hususunda bir kelimeyle : Zihni mesai alış verişi etrafında mümkün bütün malumatı elde etmek bu büronun gayesidir. Herkes, mesleğini tayin etmeden evvel, bu büroya danışabilecek. Büro; ileride mesailerinden ne tarzda istifade edeceklerini bilmeksizin bir takım unvanlar ve dereceler kazanmaya savaşımların istikametlerini daha iyi şekilde tayine çalışacak.

Fakat hakikatte vaziyet nedir ?

Burada tekrar rakamları işe karıştırmak lazım. Bu mesele hakkında,

gerek üniversite işleri istatistik bürosunu tanzim eden M. Rosier, gerekse eylülde, mesleğin Cenevre beynelmilel bürosunda vukuf ehillerinin vereceği konferansa rapor hazırlayan beynelmilel üniversite teşekkülünün Paris şubesi tarafından, çok ehemmiyetli tetkikler yapılmıştır.

1926 ve 1932 seneleri arasında, hakuk fakültelerine kaydolunan Fransız talebelerin sayısı, 11,290 dan 18,540 a çıktı. Harpten evvel hayatlarını kazanmak için avukatlık yapan hukuk mezunları üçte bir nisbette idi; bugün bu nisbet tamamen aksinedir.

Muallimlik için hazırlanan fen ve edebiyat talebeleri, çok daha müsaadesiz manialara çarpıyorlar. 1932 de, Fen Fakültesi mezunu 500 den fazla genç vazife bulamadı; hatta, başlangıç mesabesinde olan en mütevaziinden bile! Edebiyat Fakültesi mezunu 767 genç, aynı vaziyete düştüler. Müzakereci, yahut muallim muavini olabilmek, zamanımızın en hasret çekilen emellerinden biri! Bu buhranın nerelere kadar sürükleyeceği meydanda!

Doktorlar? Onların da, bilhassa şehirlerde, lüzumundan çok fazla olduklarına şüphe etmemeli. Pariste, 6'30 adama bir doktor düşüyor. Meselâ Melun şehrinde 1.168 kişiyi bir doktor, Seine - et - Marne eyaletinde 1.971 kişiyi bir doktor düşüyor. Dağılış nisbeti fenadır. Hem, icap eder ki müstemlekelerimiz, muhtaç buldukları bu cesur ve ateşin gençleri kendilerine cezbetsinler.

Her tarafta, bu talebe ve diploma tehacümü görülüyor. Kadrolar, mümkün olabildiği kadar doludur. Bu yüksek mektep mezunları, bu üniversite mezunları, bu doktorlar ne yapacaklar? Her ümidi kayıp mı edecekler? Bazan bir mühendis, taliin lütfü ile, bir elektrik memurluğu işi bulabiliyor; bir Tıp Fakültesi mezunu, 15 Frank gündelikle, bir tıbbî müstahzarat müessesesine giriyor. Fakat en mühim kısmı;

cebinde bir parşömenden başka bir şey bulunmayan işsiz vaziyetinde kalıyor!

* * *

Ekseriyetle, Alman inkılâbının; münevverlerin ve gençlerin işsizliği üzerinde mühim tesirleri olduğu kabul ediliyor. Almanyada, yirmi sene içinde, üniversitelerin talebe miktarı % 68 nisbetinde artmıştır ve bu ehemmiyetlidir. Ama, Fransada da aynı devrede, bu nisbet % 78,7 kadardır. Fransada; talebeler ve aileleleri, öğrenmek ve "Yetişmek" için çok ağır fedakârlıklara girişirler. Saint - Michel bulvarındaki kahvelerin taraçaları, onların yaşayışları hakkında insana bir şey öğretmez. Millî talebe birliğinin teşebbüsü ile yapılan iareler ve üniversite sitesi onların imdadına yetişir. Bazan, içlerinden bir kısmı mukavemet edemez ve o zaman millî talebe birliğinin sanatoryomu onları kabul eder. Fakat bu irade, bedeni dolduran bu iman, bütün bu ceht boşa mı gidecek?

Tahsil gittikçe daha uzun ve imtihanlar daha güç oluyor. Diplomalar para etmedikçe gençler müşkilâta uğrattılıyor. Bir Steno - daktilo kızın hukuk fakültesinden diploması var. Neredeyse, kütüphanenin en ehemmiyetsiz çırağı, edebiyat fakültesi mezunu olmak mecburiyetinde kalacak. Kültür seviyesinin bu yükselişi esas itibariyle şüphesiz iyidir, fakat bu meselede hayal sukutlarına ve küskünlüklere de dikkat etmeli.

Bir çocuk çıraklığa girmeden evvel, ilk mektebi bitirir. Bir hoca ve ekseriya bir "İstikamet verici", onun şahsî istidatlarını tetkik eder. Ebeveyn, arz ve talebin vaziyetini öğrenmek için Ticaret odasına müracaat eder. Böylece, bir çocuk, ancak, hem heves hem de alavereenin vaziyeti öğrenildikten sonra, muayyen bir yola sevk edilir. Orta tahsil gençlerini de; bir meslek, daha ziyade bir "İstikamet" seçmek mecburiyetinde buldukları fik-

SİNEMA ve MUSİKİ.

Henüz yarım asırlık bile ömrü olmıyan sinema, icat edildiği günde nberi musikiden istiane etmiştir. Müteharrik resmin sesteni bu beraberliği istemesi gayet tabiidir. Çünkü, vakaların tam bir sessizlik içerisinde beyaz perde üzerinde birbirini takip etmesi hiç bir vakit şeni-yete uygun değildir. Sinema seyreden bir kimse pekâla bilir ki patlıyan bir tabanca mutlaka ses çıkarır, şiddetli esen bir rüzgâr, bir fırtına, hiç bir vakit sessiz değildir. Ve işte o kimse patlıyan tabancanın sesini, fırtınanın gürültüsünü işitmezse bu kendisine tuhaf hatta gülünç gelir..

Belki sinema ilk icat edildiği zaman hiç kimse bu tuhaflığa dikkat etmeden sinemalara koşmuştur. Fakat bu daha fazla tecessüs ve merakın neticesidir. Nitekim her şey normal vaziyetine girdikten sonra sinemanın bu noksanı tamamile ortaya çıkmış ve telâfi için de ilk akla gelen çare, her şeyi ifade edebilmek kudretine malik olan musikiden istifade etmek olmuştur.

Sessiz sinemalarda çalınan eserlerin mühim bir kısmı taklidi musiki eserleri idi. Beyaz perdede bir fırtına seyreden kimse, aynı zamanda "Vilhelm Tel", uvertürünün fırtınayı tasvir eden kısmını da dinliyerek hem

rine alıştırmak muvafık olmaz mı? Konferans, sinema gibi bir çok rehberlerin yardımıyla, her biri yüksek tahsile başlarken, ne istediğini ve kendisini nenin beklediğini bilmelidir.

Bu buhran; geçmekte olan bir sıkıntı değildir; zihinlerin bir tekâmülüne tekabül etmektedir. Tehdit eden tehlikeler karşısında ve o kadar delikanlılığının düçar olduğu sefalet önünde, derhal bir şeyler yapmak zarureti vardır.

gözünü ve hem de kulağını tatmin etmiş oluyordu.

Her icat edilip te alâka uyanıran şey gibi sinema da bir takım tekemmül merhaleleri geçirdikten sonra bugünkü sesli sözlü sinema halini aldı.

Sesli sinema taammüm etmeğe başladığı zaman, dedikoduları uzun müddet süren "Sesli - sessiz", sinema meselesini biz burada münakaşa etmeyeceğiz. Hiç kimse mutlak surette sesli veya sessiz iyidir diyemez. Çünkü herkesin görüş zaviyesi bir değildir. Biz burada kendi memleketimizi nazarı dikkate alarak musiki zaviyesinden vaziyeti tetkik edeceyiz.

1: Memleketimizde musiki - maalesef henüz bir ihtiyaç olmaktan çok uzak bulunmaktadır. Sesli filimin memleketimiz gibi musiki terbiyesi noksan olan yerlerde yapacağı müsbet tesirler kabili inkâr değildir. Ancak bu hususta çok titiz davranarak halka daima musikisi hakikaten bir kıymeti haiz olan filimleri göstermek lâzımdır. Çünkü musikide henüz iyiyi kötüyü tefrik edemiyen bir kütle başı boş bırakılırsa daima kötüye doğru gider ve kendisine göre bir çok tefsirler de yapar. Bunun en canlı misali beş altı sene evvelki dans salgını esnasında cazbant plaklarını dinliye dinliye garp musikisini cazbant zanneden bir çok kimselerin bugün bile aramızda bulunmasıdır.

2: Fennin bugünkü vasıtalarından hiç birisi sesi, tamamile olduğu gibi kayıt ve tekrar etmeğe muktedir değildir. Bilhassa küçük şehirlerde az bir masrafla yapılan bir sesli film baraka (1) sında, konuşulan Türkçeyi bile anlamak bir meseledir. Böyle bir makinede tekrar ettirilen bir musiki parçası kıymetininin % 99 nu kaybeder. Bunu hissetmek için yüksek bir musiki terbiyesine de ihtiyaç yoktur

(1) Salon demeğe dilim varmıyor.

BÜYÜK HİKÂYE :

Yeşil Sarıklı Arap..

Yazan : H. H.

Yarı çıplak bir halde dizlerimde oturuyordu. Sol kolunu boynumdan geçirmişti, parmaklarile saçlarımı karıştırıyordu..

— Saçların ne kadar siyah, dedi, kömür gibi..

Küçük bir elektrik lambasının zorla aydınlattığı bu sefil odada, her şey, olduğundan daha koyu görünüyordu : Pencereyi sıkı sıkı kapayan perde aslından daha siyah, yatağın ayak ucundaki halı parçası aslından daha esmer divarlar daha donuk, eşya daha esrarengizdi.

Bu odada, fuhuş bile, olduğundan daha koyu görünüyordu..

— Dur hele, dedi; senin saçların hem kıvrıkcık ta.. Yoksa Arap mısın ?

Son iki kelime, ağzından, zaptedilmek istenilen bir feryat gibi fırlamıştı. Benimkilerle perçimlenen bakışlarında vahşi ışıklar vardı :

— Söylesene, dedi, yoksa Arap mısın ?

Gülüyor ve ^{sed}spuyordum. O sabır-

ve hepimiz hissetmişizdir.

Şu halde sesli sinemaların musiki noktaî nazarından memleketimize yarayışlı birer müessese olmaları için :

1 : Bilhassa Türkiyede yapılan filimlerin musiki ve mevzuunu salahiyyet bir heyetin tetkiki.

2 : Ses makinelerinin mümkün merteye ıslahı, lâzımdır.

Bunlardan birincisini yapmak her fırsatta gençliğin yardımcısı olduğunu gösteren hükümetin vazifesidir.

Diğeri ise sinema sahiplerinin bir parça maddî fedakârlık yapmalarile kabili haldir.

R. S.

sızlanıyordu. Kolunu boynumdan yavaşça çekti. Dizlerimden inmek için küçük bir fırsat beklediğini hissediyordum.

— Araplardan bu kadar çok mu korkuyorsunuz ?

Arap mısın ? Sorduğuma cevap versene..

— Farzedin ki Arabım !

Dudaklarına, birden, derin bir nefret ifadesi düştü; dizlerimden sıçradı, yatağın baş ucundaki küçük masanın üstünden bir sigara aldı. Yaktığı kibriti ağzı hizasına götürürken yavaşça mırıldandı :

— Demek ki sen de Arapsın...

Sesinde kızgın bir ahenk vardı.

Bu kız, benim için, " Bir gecelik macera „ dan başka hiç bir şey olmayacaktı. İş, hudutları kat'i çizgilerle gösterilmiş bir vazife kadar sarihti : Beni de, şimdiye kadar kendisile birer gece geçirmiş yüzlerce insanı karşıladığı gibi karşılaması; bana da dudaklarını zorla gererek gülmesi; benimle de, bir miktar konuştuktan sonra yatması lâzımdı. Filhakika işine mesleğinin icap ettirdiği laübalilikle başlamıştı; fakat birdenbire ortaya çıkardığı bu " Arap „ hikâyesi de ne oluyordu? Niçin bir ihtimal, onu birdenbire bu kadar ürkütmüş, bu kadar hasas yapivermişti ? Her insanın ruhu mekanizmasında, dokunulduğu zaman bütün şahsını isyana sevkedeabilen bir nokta bulunduğunu düşündüm. Hayrettime bir cevap bulabilmek ve aynı zamanda tecessüsümü tatmin etmek için onu söyletmeğe karar verdim. Sandalyamdan kalktım, yanına gittim, çenesini okşamaya başladım :

— Benim Araba benzer bir ye-

rim var mı ? Rengime baksanıza, siyah mı ? Dudaklarım kalın mı ? Burunum basık mı ? Saçları kara ve bir parça kıvrıkcık olmakla insanın mutlaka Arap olması lâzımgelmez..

İlkin şüphe ve tereddütle, sonra emniyetle, daha sonra tebessümle gözlerime baktı :

— Sahih, dedi, Arap değilsin değil mi ? İstanbullusun değil mi ?

— Arap değilim ama, İstanbullu da değilim..

— İstanbullu değil misin ? Nere-lisin ?

Onu söyletebilmek için ilkin biraz benim söylemem icap ediyordu ;

— Ben İstanbulla bir iş için geldim, on gün kadar kalıp döneceğim. Doğup büyüdüğüm, şimdi de içinde oturduğum yer (A...) dir dedim.

— (A...) mı ? Ben de oralıyım..

— Ya ! Şu halde hemşehriyiz !

— Ama ben (A...) nın içinden değilim, (H...) köyündenim !

Yatağın üstüne yan yana oturduk. Elini yine boynuma geçirdi, artık gülümseyen gözlerle gözlerime bakarak:

— Ben, dedi, seni peygamber sülalesinden zannetmişim !

“Peygamber sülalesinden „ kelimelerini hususî tır eda ile ve tezyifle söylemişti.

— Dininize hürmet etmiyorsunuz, dedim, doğru mu ?.

Vücudunu kısmen kapayan şalın uclarını insiyaki bir hareketle dizlerinin arasına kıştırırken utanarak mırıldandı :

— Ben dinimi severim.. İnsan oruspu olmakla dinsiz de olmaz !

Derin bir sessizliğin ağırlığı odanın donukluğuna iyiden gömüldü. Konuşmamızın tuttuğu yol büsbütün hayret verici idi. Bu genç fahişenin sırrını mutlaka öğrenmek istiyordum :

— (H...) köyünden ta İstanbulla kadar gelmek, dedim, hem de...

Yanda bıraktığım cümleyi o ta-

mamladı :

— Hem de Beyoğlu kerhanelerinden birine sermaye olarak !

Düşüncelerinin ağırlığıyla göksüne düşen başını yeisle salıyordu. Söyliycek tek bir kelime bulamadan ona bakıyordum. Bir an içinde değişmiş, vücudunun en mahrem yerlerini açık bırakan kıyafetine rağmen, ruhan, Anadolulu saf bir kız olmuştü. Bu değişikliği, yalan söylemesi mümkün olmayan bakışlarından anlıyordum. Artık karşımdaki; hayvanlığımı tatmin ihtiyacile bir gece için kiraladığım bir oruspu değil, memleketin bedbaht bir kızydı; ve, dinlemek istediğim, alâka verici bir hikâyeye değil; bahtsızlığın sebepleri idi..

Derin bir sükûtu, yine benim sesim, — bu defa korkarak — bozdu :

— Nasıl oldu ?.

Dudakları acı bir gülüşle gerildi :

— Nasıl olacak, dedi, buralara düşenlerden çoğununki nasıl oluyorsa öyle oldu..

— Anlatmaz mısınız ?..

Kaşlarını çatarak bütün dikkati ile gözlerime, oradan ruhuma baktı :

— Bunu şimdiye kadar hiç kimse sormadı. Soran olsaydı bile rastgelene anlatmazdım; oruspunun da kendine göre bir namusu vardır.. Ama sen temiz yürekli bir delikanlıya benziyorsun.. Hem hemşehri de sayılırsız, dur anlatayım..

Uzattığım siğarayı yaktı :

— Babamın yüzünü bile görmedim, diye başladı; annem, ben altı yaşında iken öldü. Yetim kalınca dedemin yanına verdiler. İki sene de onunla kaldım. Bir kış günü o da öldü. Köyde, yanına sığınabileceğim hısım akraba bir tek insan kalmamış oluyordu. Daha dedemin ölüsü için su ısıtılırken, ihtiyar bir komşu kadın, odada bulabildiği bir kaç parça kap ve bir iki eski hırkayla birlikte beni ağanın evine götürdü.

Köyün ağası, yaşlı başlı ve çok

iyi bir adamdı. Benden beş altı yaş büyük bir kızdaki başka çocuğu yoktu. Belki de sekiz dokuz yaşında evine gittiğim için, evlat muamelesi edemiyordu; fakat hizmetçi gibi de kullanmıyordu, ikisinin arasında bir şeydim.

— Demek ağanın oğlu yoktu ?

— Ne düşündüğünü biliyorum, diye gülümsedi; hayır ağanın oğlu yoktu, ve zaten başıma o felâket köylümden birisi tarafından getirilmedi ki..

— Ya ?

— Allah kahretsin, bir gün köyde bir Arap hasıl oldu..

“Arap” kelimesinin talaffuzu onun alınına yine bulutlar sardı. Bakışları odanın bir köşesine takıldı, koyu bir sükûta gömüldü..

Onu bu sükûttan çıkarmak isterken adeta korkuyordum :

— Köyde bir arap hasıl oldu, diyordunuz ?..

— Evet, diye hikâyesine yeniden başladı.; beş sene evvel bir kış günü köyde bir arap hasıl oldu. Ben o zaman on beş yaşındaydım. Onu ilk defa, bizim kapıya geldiği zaman gördüm : Kupkuru, upuzun bir adamdı. Koyu bakır renkli zayıf bir yüzü, yer yer kırçillaşmış seyrek bir sakalı vardı. Her halde kırk kırk beş yaşlarında idi. Başına; kenarı yeşil sarıklı eski, kirlili bir takye giymişti. Boynunda; dürlü dürlü kemikler, boncuklar ve tesbihler asılı idi. Sırtında; parça parça olmuş, rengi belirsiz uzun bir meşlah taşıyordu. Çorapsız ayaklarına, burunları kıvrık geniş yemeniler geçirmişti. Ben kapıyı açar açmaz içeri girmek istedi. Koyuvermedim. Namaz dualarına benzer bir şeyler söylüyordu. “ Ne istiyorsun ? ” diye sordum ; “ — Ben hacı, hoca, aç.. Ağa görecekt!.. ” dedi. Ağa, bir zamandanberi hasta

yatıyordu. “ Dur bekle, gideyim haber vereyim ! ” dedim. Odaya girdim. Kapıya yeşil sarıklı bir Arabın geldiğini söyleyince, her zaman zorla kılmıdanabilen ağa yataktan fırlıyacakmış gibi doğruldu, sevincinden gözleri yaşararak :

— Ne, diye bağırdı, Yeşil sarıklı Arap mı ? . Aman yarabbi lutfuna bin bir şükür, derdime deva vereceksin ! Bana, Peygamber Efendimizin sülâlesinden bir hoca gönderiyorsun ! Kız haydi, koş, bekletme, gelsin, buyursun, girsin !.

Bu Arap, o saatten itibaren, ağanın en kıymetli misafiri oldu. Evin selamlığı ona verildi. Yaptığı bütün iş; ağanın baş ucuna oturup kur’an okumak, bir şeyler mırıldanarak onun dizlerini, kaburğa kemiklerini, alnını oğuşturmak ve arada sırada, kendi eliyle pişirdiği çayları okuyup üflemekti. Evde herkes onun rahatı için çalışıyordu. Geldiği gündenberi ağanın hastalığı da biraz hafiflediğinden, itibaren iyiden yükselmişti. Bir dediğini iki etmiyorduk. Onu bir kere memnun etmeği, beş on rikat namaz kılmaktan daha sevap zannediyorduk.

Ağanın karısı ve kızı onu ancak hastanın odasında görüyorlardı. Yiyeceğini, içeceğini, abdest suyunu götüren hep bendim. Selâmlığa her girişimde, mutlaka onu bir dua mırıldanıyor halde bulurdum. Kendi kendime :

— Ne iyi, diye düşünürdüm, bu hacı dos doğru cennete gidecek !

Yeşil sarıklı Arabın evdeki saltanatı pek uzun sürmedi. Baharın ilk günlerinde Ağanın hastalığı birdenbire şiddetlendi ve bir cuma günü onu öteki dünyaya götürdü. Hacı da, yasinini okuyup dualarının bahşişini aldıktan sonra ortadan kayboldu..

(Devam edecek)

GEÇİT

İstanbulda her ayın onunda çıkar ve değerli gençlerin yazılarını neşreder edebiyat ve sanat mecmuası.

EGE IŞILDAĞI

İzmirde çıkar ve orta tahsil gençlerinin yazılarını neşreder mecmua

HUKUK

Ankara Hukuk Fakültesi tarafından çıkarılır ve fakülte Profesörlerinin kıymetli tetkiklerini neşreder meslek mecmuası.

Yurdun muhtelif noktalarında faydalı yazılarla çıkan ve fikir hayatının nurlanmasına yarayışlı birer ışık olan bu mecmuaları, okuyularımıza tavsiye ederiz..

Yeni Eczane

AHMET RIZA

Her türlü ilâçların ve tıbbî müstahzeratın en taze ve en iyileri, en ucuz şekilde Yeni Eczanede satılır.

Vitrinlerinden; kokulu sabunların, kıremlerin, kolonyaların en güzelleri seçilebilir. Yeni Eczanenin kimyahaneye kısmında her türlü tahliller en fennî şekilde ve süratle yapılır.